

Över havet

CHRISTINA WAHLÉN

NATUR &
KULTUR

Lärostödet av Pär Sahlin

Lärarstöd till

Över havet

Av Pär Sahlin

Det här är en lärarhandledning till boken *Över havet* av författaren Christina Wahldén, utgiven av bokförlaget Natur & Kultur. I lärarhandledningen finns tankar, idéer och förslag på hur du kan arbeta med boken tillsammans med dina elever.

Om boken

Det är slutet av 1800-talet och syskonen Stina, 12 år och Oskar, 7 år, förlorar sin mor i barnsängsfeber. Det är svältår och till sist ser barnens far ingen annan utväg än att skicka barnen till deras faster Märta i Amerika. När de till sist når Amerika kommer ingen och möter dem. Hur ska barnen klara sig i den nya världen? Boken bjuder på historisk spänning med korta kapitel och cliffhangers om en svår tid för inte så längesedan. *Över havet* är den första delen i en tänkt serie.

Bokens berättare är Stina. Boken består av 18 kapitel uppdelade i tre delar; *Den gamla världen*, *Över havet* och *Den nya världen*.

Samtala om läsningen

Att låta eleverna samtala om boken före, under och efter läsningen fungerar som ett stöd för dem att förstå och leva sig in i det de läser. Samtalen kan röra allt från handlingen, karaktärerna och miljöerna till språket och berättartekniska drag. I samtalen får eleverna möjlighet att reflektera och fördjupa sina tankar och känslor som läsningen väcker.

Boken *Över havet* skildrar Sverige för drygt 150 år sedan då bland annat missväxt och svält ledde till att människor valde/tvingades att emigrera till Amerika. I boken finns flera teman som exempelvis svält och fattigdom, emigration, död, förlust av förälder, syskonrelationer, kulturkrockar och språkförbistring, som både väcker frågor, undringar och känslor hos eleverna.

Använd dig gärna av samtalsmodeller som uppmuntrar eleverna att våga prata och delge sina tankar, till exempel EPA-modellen där eleverna först funderar Enskilt, sedan i Par för att därefter diskutera gemensamt med Alla.

Före läsningen

Här nedan följer förslag på uppgifter att göra före läsningen.

Titta på omslaget

Låt eleverna titta på omslaget och läsa baksidestexten.

1. Vad heter författaren som har skrivit boken? Känner du till några fler böcker som författaren har skrivit? Vad heter de böckerna?
2. Vad tror du att titeln *Över havet* syftar på?
3. Vad föreställer omslaget? Vilka tror du att personerna på omslaget är?
4. Vad får du veta när du läser baksidestexten?
5. Vad tror du kommer att hända i boken?

Under läsningen

Här nedan följer förslag på frågor att arbeta med under läsningen. Samtala gemensamt utifrån frågorna eller låt eleverna besvara dem på egen hand. Under varje avsnitt finns också ord och begrepp att arbeta med.

Den gamla världen

Hemma, s. 5 – 11

Ord och begrepp: *bokmärkesaffär, sjalett, skogsbrynet, nödår, krum, kantorn*

1. Varför får Oskar gå i skolan, men inte Stina, trots att hon är äldre än honom?
2. Stina vill så gärna gå i skolan för att få ”nyckeln till de hemliga tecknen”? Vad menar hon med det?
3. Ge exempel på några av de sysslor som Stina måste hjälpa till med hemma. På vilket sätt skiljer sig hennes ”hemuppgifter” med de uppgifter som du har hemma? Vilka likheter?
4. Trots att Stina vill gå i skolan tycker hon om att vara hemma med mamma. Varför då?
5. Stina säger att det är ”nödår”. Vad menas med det och hur märks det att det är nödår?
6. Vad får du veta om Oskar i kapitlet? Ge minst tre exempel.
7. Enligt prästen har Oskar ”en strupe av guld”. Vad menar prästen med det?

Svälten, s. 12 – 16

Ord och begrepp: *missväxt, svältår, högmässan, talgljus, speta, örfil, jänta, livrem*

1. Varför tror du att flera av Stinas syskon har dött?
2. På vilka olika sätt visar Stinas föräldrar att de sörjer sina döda barn?

3. Ge minst två exempel på vad familjen tvingas göra för att överleva svälten.
4. Varför går Stinas pappa och hämtar sin livrem när Stina vägrar att äta maten som de lagat av geten Stjärna?

Döden, s. 17 – 22

Ord och begrepp: *rimfrost, kråkvicker, krake, livhanken, (vara) spak, ana oråd, barnsäng, nöddop, truga*

1. Vad menas med att ”dö i barnsäng”, som barnens mamma gör?
2. Varför tar gumman Maja det lilla barnet till Lisa i Kylahov?
3. Varför måste Stinas mamma ”stå i vedboden” efter att hon har dött?
4. Varför tror du att Stina blir rädd när hon ser sin pappa gråta?

Amerikabreven, s. 23 – 31

Ord och begrepp: *bläckhorn, musöron (på björkar), fingerborg, knekt, kollekt, spånkorg*

1. I brevet som prästen skriver till Märta stavar han vissa ord annorlunda än de skrivs idag. Ge minst ett exempel.
2. I brevet står att Stina kan sticka och laga mat. Vad vill Stina att det hellre stod?
3. Prästen skriver till Märta att barnen behöver någon som kan sörja för dem, och Märta svarar: ”Jag ska sörja för dem”. Vad menas med att ”sörja för någon”?
4. Vad packar barnen med sig till resan?
5. Hur får de ihop pengar till båtbiljetten?
6. Varför ska flickan Vega åka till Amerika?

En köping och en stad, s. 32 – 40

Ord och begrepp: *köping/friköping, ett positiv, koffert, konduktör, emigranter, krämare och bondfångare, packhus, trikåer, poliskonstapel*

1. Stina och Oskar har lämnat hemmet i Hånger. Hur ser deras resväg genom Sverige ut?
2. Vad går leken ”att snottra” ut på?
3. Stina har hört att korna är ”stora som hus” i Amerika. Vad mer har hon hört om landet på andra sidan havet?
4. På vilket sätt skiljer sig Värnamo och Göteborg från byn Hånger? Ge exempel.
5. Vad händer när Oskar ställer sig vid en husvägg och börjar sjunga?
6. Vad bestämmer de sig för att köpa för pengarna de har fått?

Båtar och tåg, s. 41 – 47

Ord och begrepp: *brits, huller om buller, horisonten, sjösjuka, förbarma dig över oss, däck (på båten), koj*

1. Hur ser barnens resväg ut från Göteborg till Amerika? Ungefär hur lång tid kommer det att ta tills de är framme?
2. Vad menar Stina när hon säger att man ”kanske inte klarar sig om man är för artig”?
3. Stina har delade känslor kring att Vega åker med dem. Förklara på vilket sätt.

Mot England, s. 48 – 54

Ord och begrepp: *relingen, oåterkallelig, tidvatten, sjöben, hytt (på båten)*

1. Varför tror du att kvinnan, som heter Alma, hjälper Stina och Oskar?
2. Varför väljer Vega att de ska ligga på de högsta britsarna, när de kommer till den nya båten?
3. Stina tycker att det känns tryggt att Almas man Sven finns i närheten. Varför då?

Över havet

Atlantiska oceanen , s. 56 – 62

Ord och begrepp: *kolera, dass, båtens stäv, domedagen, aktern, mynt*

1. Vad lever de av under resan?
2. Vad sysselsätter de sig med under den långa resan över Atlanten?
Ge exempel.
3. Varför blir Stina avundsjuk på Oskar ibland?
4. Varför slår Stina Oskar i ansiktet?
5. Varför borrar de hål i kistorna som de döda begravs i?
6. Varför kastar Stina deras sista mynt i havet?

Utan följeslagare , s. 63 - 64

Ord och begrepp: *kavat*

1. Hur går Vegas begravning till?
2. Vad tror du Alma menar när hon säger ”Herren ger och Herren tar”, till Stina?

Ett viktigt beslut – s. 65 – 67

Ord och begrepp: *villande*

1. Vad gör Stina när hon inte kan somna utan Vega?
2. Vad är det för viktigt beslut som Stina fattar dagen efter Vegas död?
3. Stina lär sig bokstäverna genom att likna dem vid olika ting. Hur tycker Stina att bokstäverna ser ut? Ger minst fem exempel.
4. Minns du hur det gick till när du skulle lära dig bokstäverna och att läsa?
5. Stina tänker att orden här hennes karta och bokstäverna hennes ”livbåtar på villande hav”. Vad tror du hon menar med det?

Den nya världen

Främmande land – s. 70 – 76

Ord och begrepp: *förunderlig, morsk, lejdare, bävan*

1. När Stina får se New York liknar hon staden vid en väldig sovande drake. Varför då, tror du?
2. Vilka olika slags känslor upplever Stina när de sitter i den mindre båten som tar dem in till fastlandet?
3. Tänk dig att du var Stina eller Oskar. Hur hade du känt inför att komma till ett nytt främmande land? Vad hade du varit mest orolig för? Vad hade du varit mest förväntansfull inför?

Staden – s. 77 – 80

Ord och begrepp: *spiggar, löjor, näktergal*

1. Vad heter platsen som de har kommit till på Manhattan?
2. Vad är det som får Stina att längta hem till sjön därhemma?
3. Vem var Jenny Lind, som Alma pratar om?

Robert – s. 81 – 85

Ord och begrepp: *polisonger, tolk*

1. Vem är Harald Hanssom och vad är hans uppgift?
2. Varför kommer det troligen bli svårt att hitta faster Märta?
3. Hur kommer det sig att Oskar tar tåget till Minnesota, men Stina stannar kvar?
4. Vem är Robert?

En hjälpande hand – s. 86 – 90

Ord och begrepp: *planlöst, härbärgen, löss*

1. Vad händer med den italienska familjen vars son bara har ett ben?

2. Varför följer Stina med kvinnan som kallar sig Maria?
3. Hur lyckas Stina göra sig fri från Maria?

Ensam i en främmande stad – s. 91 – 94

Ord och begrepp: *stubbåker, bagarlärling*

1. Stina får se en glimt av den stora staden New York. Hur upplever hon den? Hur skiljer den sig från byn därhemma?
2. Varför känner Stina att hon snabbt måste lära sig engelska?
3. Vad menar Stina när hon säger att hon känner sig ”som en manet i havet”?
4. Stina upplever att hon delvis blivit ”en annan” än den hon var förut. Ge exempel från texten.

Kit – den sensationella illusionisten – s. 95 – 97

Ord och begrepp: *busvissling, kaxig, tjuvkärring, satmara, artistnamn, redigare, stövlar (gångstil)*

1. Varför var det bra att Stina undkom Tjuv-Lisa, enligt Kit?
2. Vad är det som får Stina att följa med Kit?
3. Kit presenterar sig som en ”illusionist”. Vad tror du att en sådan gör?
4. Vad tror du finns innanför källardörren, som Kit öppnar?

Itusågade damer och mänskliga kanonkolor – s. 98 – 100

Ord och begrepp: *killning, dressera, att spå*

1. Vilka är personerna som bor i källaren tillsammans med Kit?
2. Vad tror du menas med att Rose, den skäggiga damen, kan ”läsa i handflator och kaffesump”?
3. Vad heter Kits get och vad kan den för konst?

Mot cirkusen – s. 101 – 106

Ord och begrepp: *cylinderhatt, paljetter, plymer, tyllkjol, hätta, boscapsvagn, godsvagn*

1. ”En del dagar stannar kvar inuti en, som ädelstenar”, säger Stina. Varför är dagen i dag en sådan dag?
2. Varför måste Stina klippa av sig allt sitt hår?
3. Varför måste Stina byta namn?
4. ”Jag behövde inte sälja dig till cirkusen. Cirkusen kommer till dig istället”, tänker Stina om sin bror Oskar. Vad menar hon?

Efter läsningen

Efter läsningen passar det bra att ha ett avslutande boksamtal. Här nedan finns också förslag på kreativa övningar att göra i anslutning till boken.

Boksamtal

Samtala utifrån nedanstående frågor.

1. Hur tror du att det kommer att gå för Stina och Oskar i framtiden?
2. Vilken var den mest spännande delen i boken? Varför tycker du det?
3. På vilket sätt är titeln ”Över havet” passande för bokens handling? Om du fick välja en annan titel, vilken skulle du då välja? Varför?
4. Hur skulle du känna om du var tvungen att lämna din familj och ditt hemland, som Stina och Oskar tvingas göra? Vad tror du skulle vara mest utmanande?
5. Vilken person i berättelsen tyckte du mest om? Berätta varför.
6. Finns det något eller någon i boken som du, trots att den utspelar sig för 150 års sedan, kan känna igen dig i? Ge exempel.
7. För 150 år sedan emigrerade många människor från Sverige till Amerika, för att komma undan svält och elände. Idag är det många människor som tvingas lämna sitt hemland och flytta till Sverige. Känner du någon som har kommit till Sverige? Vilket land har de emigrerat från? Varför kom de till Sverige?
8. Var det något som du undrade över i berättelsen? Vad var det?
9. På vilka sätt påminner boken om andra böcker, filmer, spel som du har läst eller sett?

Kreativa uppgifter

Under och efter läsningen passar det att göra olika kreativa uppgifter som kan kopplas till boken. Här nedan finns förslag på sådana uppgifter.

Ur Oskars synvinkel

I boken *Över havet* är det Stina som berättar. Det är bara hennes tankar och känslor som du får höra. Välj ett kapitel/avsnitt ur boken där Oskar finns med. Skriv kapitlet ur Oskars perspektiv. Hur upplever han situationer och händelser? Vilka tankar har han? Vilka känslor känner han?

Packa väskan

Stina och Oskar packar ner det lilla de äger och har innan de ska resa. Tänk dig att du, precis som Stina och Oskar, måste lämna ditt hemland. Du får enbart packa en ryggsäck med dina saker. Vad tar du med dig? Varför tar du med dig just de sakerna? Vad lämnar du kvar? Vilket känns jobbigast att inte ta med? Skriv och berätta vad du packar i din väska.

Reporter på plats Ellis Island

Tänk dig att du arbetar som journalist i New York. Du har fått i uppdrag att skriva ett reportage/en nyhetsartikel om emigranterna som kommer till USA. Du åker ut till Castle Gardem för att intervjua några av de nyanlända. Beskriv hur det ser ut på platsen och intervjua några av de som nyss har kommit med båt över Atlanten. Hur ser de ut? Hur mår de? Vad har de för förväntningar. Ta hjälp av boken *Över havet* när du skriver. Leta också efter fakta i böcker och på nätet.

När svenska emigrerade

Tänk dig att du arbetar som journalist i New York. Du har fått i uppdrag att skriva ett reportage/en nyhetsartikel om emigranterna som kommer till USA. Du åker ut till Castle Gardem för att intervjua några av de nyanlända. Beskriv hur det ser ut på platsen och intervjua några av de som nyss har kommit med båt över Atlanten. Hur ser de ut? Hur mår de? Vad har de för förväntningar. Ta hjälp av boken *Över havet* när du skriver. Leta också efter fakta i böcker och på nätet.

Över havet är skriven av Christina Wahldén.

Läs mer på nok.se